
ЗАЩИТА НА КРИТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В ИЗТОЧНА БЪЛГАРИЯ ОТ НАНАСЯНЕ НА УДАР ОТ ВЪЗДУХА

Иван Попов

Военно формирование 54830-Варна

Резюме: В Източна България, обхващаща три административни области има два основни обекта, представляващи интерес: химическите заводи в Девня и Нефтохимическия комбинат в Бургас. Освен тях при нанасяне на удар от вероятния противник може да се разглеждат още няколко обекта: пристанищата и летищата на Варна и Бургас, Аспаруховия мост, ВВМУ, сградата на командването на ВМС, пристанищните служби. В такива случаи трябва да предприемем мерки за опазване на незасегнатата инфраструктура. Заводите в Девня и Нефтохимическия комбинат са големи промишлени обекти от национално значение за икономиката на страната. Те не са защитени от нанасяне на удар при война.

При нанасяне на удар трябва да се защитят водохранилищата и водоизточниците. По крайбрежието има много курорти и къмпинги и през летния сезон има струпване на много хора от вътрешността на страната и чужбина. В съвременните условия е важно да се запазят комуникациите и транспортните връзки, за да работи нормално икономиката на България.

Обзор на изследването: Обхващам по принцип възможностите за защита на критичната структура и справянето при нанасяне на удар по въздуха по принцип, абстрахирайки се от сегашната военно-политическа ситуация. Разглеждам основно няколко обекта: химическите заводи в Девня, Нефтохимическия комбинат в Бургас, двете пристанища и летища, сгради от първостепенно значение, пътната мрежа.

Цел на изследването: Да се покаже какви са нашите възможности за справяне в сложни ситуации на недостиг на време, ресурси, техника с противник и терористични заплахи отвътре.

Методология: Обследване на възможните действия при случили се неприятни събития в Източна България. Информация търся от различни източници, събеседване с хора на подходящи позиции, опит от практиката. Като военнослужещ ползвам наученото във ВВМУ „Н. Вапцаров” – Варна и ВА „Г. Раковски” – София.

В доклада няма никаква класифицирана информация.

Откритие и новост за научното поле: степенувам съм последствията при нанасяне на удар, всичко е систематизирано и актуализирано със сегашното състояние на техниката и силите. Разглеждам и вариант на противодействие и справяне с опасност от извършване на терористичен акт.

Ключови думи: критична инфраструктура; удар; оръжие; щети
JEL: H56

Под понятието „Критична инфраструктура” се разбира система от съоръжения, услуги и информационни системи, чието спиране, неизправно функциониране или разрушаване би имало сериозно негативно въздействие върху здравето и безопасността на населението, околната среда, националното стопанство или върху ефективното функциониране на държавното управление.¹ Списъкът на стратегическите обекти в секторите на отбраната, вътрешната сигурност и икономиката се определя от Министерския съвет на Република България.

В Източна България се открояват няколко обекта, които са от интерес на вероятния противник. По тях може да се разработи план за нанасяне на удар при конфликт.

На север това са: химическите заводи в Девня, командването на Военноморските сили (ВМС), Изпълнителна агенция „Морска администрация“ (ИАМА), пристанищата на град Варна: изток и запад, летището до град Аксаково, Аспаруховия мост. Със сигурност ще се знае местонахождението на комуникационните средства за свързка. От голямо значение е опазването на свързочните средства, защото при прекъсване на комуникациите се затруднява управлението на своите сили, свързката между институциите и нормалния живот в областта. Евентуално нанасяне на удар по някой от обектите в Североизточна България ще се отрази върху икономиката на страната. В Девня се произвеждат следните продукти:

- „Солвей Соди“ АД – производство на „лека“ и „тежка“ сода;
- „Девен“ АД – производство на топлоенергия;
- „Агрополихим“ АД – производство на азотна киселина, амоняк, моно- и ди-калциев фосфат, натриев триполифосфат, стабилизирана амониева селитра, троен суперфосфат;
- „Полимери“ АД – производство на дихлоретан, натриева основа, порано и поливинилхлорид (ПВЦ).

Строителната промишленост е представена в две направления:

- „Девня Цимент“ АД – производство на строителни материали;
- „Заводски строежи“ АД – извършване на строителна дейност;
- Хранително-вкусовата промишленост включва преработката на нерафинирана захар от „Девненски захарен завод“ ЕООД.²

Ще направя едно уточнение, че разглеждам потенциален удар в общия случай от „вероятен противник“, без да конкретизирам определена държава. Особено при предстоящите избори и честите през последните години политически кризи не се знае дали няма да има промяна в политическата линия на управляващите. Другото допускане е, че няма да се използва дори и най-

¹ Бяла книга за отбраната и въоръжените сили – 2010 г.

² Икономика на Девня, публикувано на 24.03.2022 г. в сайта на община Девня.

слабото ядрено оръжие, а всичко ще е само конвенционално. Затова ако ударът е на север, целите ще са Девня и Варна. При военно положение заводите преминават към производство за военни цели. При удар по промишлените комплекси в Девня ще се получи разлив на отровни и вредни вещества в почвата, въздуха и водите.

Основни тежки метали, замърсяващи природата:

- олово (Pb)/ – при повишена концентрация в почвата то се усвоява от растенията, след което от животните и така може да достигне до човека. Съдържание над 100 mg Pb на 1 kg. фураж /суха маса/ се смята за смъртоносно за животните. Най-разпространените аерозоли на тежки метали, замърсяващи атмосферният въздух са оловните. Концентрациите им в атмосферния въздух варират в зависимост от броя и мощността на източниците – металургичните заводи и количеството на моторните превозни средства и вида на изгаряните бензини. Голямото количество олово се образува при употребата /изгарянето/ на бензин от колите, при което на 1л. бензин се отделят 200 – 400 mg олово.¹

- кадмият (Cd) е друг силно токсичен метал, който се среща в минералните фосфорни торове, електрониката и цимента. Приблизително между 4000 и 13 000 тона от тежкия метал се изпускат в околната среда всяка година в резултат на човешка дейност. Спада към тежките метали от първа група по степен на опасност за здравето на човека. Той и неговите съединения са силно токсични.²

- живак (Hg) – Живакът е тежък метал, който при нормални условия се намира в ниски концентрации в околната среда и се отделя естествено поради ерозивни процеси и вулканични изригвания. Следователно замърсяването на околната среда от живак е резултат от антропогенни действия, т.е. човешки действия, които включват този елемент.³

- арсен (As) – металоид или полуметал, независимо дали с естествен или с изкуствен произход се пренася в околната среда главно чрез водата. Арсенът и арсеновите съединения са произвеждани и използвани за търговски цели от векове. Арсенът е повсеместно разпространен в околната среда. Антропогенното замърсяване се дължи на металургията, изгарянето на нискокалорийни кафяви въглища, използването на хербициди и пестициди със съдържание на арсенови съединения. Най-значително замърсяване на атмосферния въздух се наблюдава в райони на металургичната промишленост. Влияе зле върху човешкото здраве: при вдишване на замърсен въздух, около 40 % от арсена се отлага в белия дроб, от където се абсорбират приблизително 30 %. Чрез кръвта той достига до бъбреците, черния дроб, мозъка, костите и кожата.⁴

¹ Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда на Република България-2020 г.

² Тема 4. Критична инфраструктура и участие на формированията от въоръжените сили в оказване на помощ на населението. su-bolyarovo.com.

³ Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда на Република България-2020 г.

⁴ Пак там

- мед (Cu) – метал със силно денатуриращо действие върху белтъците на кръвта. Тя нарушава проникваемостта на еритроцитите относно калия. Главни източници за постъпване на мед в околната среда са отпадните води от цветната металургия (75%) и рудодобива. Около 17 000 тона мед ежегодно попадат в океана. Времето на пребиваването на медта във водите се колебае от 1500 до 78 000 години. Натрупването на мед във водните растения е по-ниско от това на живак, кадмий, олово, цинк и никел и значително зависи от растителния вид.

- цинк (Zn) – сравнително рядко разпространен елемент. В природата се среща под формата на руди, като най-разпространен е сфалерита (ZnS). Най-голямо промишлено значение имат карбонатните и сулфатните му руди. Световното производство на Zn в последните десетилетия почти се е удвоило. Най-широко се използва в качеството си на антикорозионно покритие, за производство на сплави, автомобилни части, акумулатори.¹

Основните вещества, които може да изтекат от девненските заводи са: сярна киселина, нитрати, цимент, серен оксид, азотни окиси, амоняк, хлор. Особено вредни са хлора и амоняка, които остават трайно в природата. Добруджа е плодородна земя и обедняването на почвата вследствие изтичане на токсични вещества ще се усети осезаемо.

Много важно инженерно съоръжение е Аспаруховият мост във Варна. При разрушаването на Аспаруховия мост ще се прекъсне единствената връзка на града с няколко квартала: Аспарухово, Галата, Боровец, вилните зони по посока с. Звездица, Константиново и Черноморец. Движението по Аспаруховия мост е натоварено и алтернативния маршрут е по-дълъг с около два часа. По-голямо значение има факта, че ще се прекъсне връзката по шосе между Южна България – Бургас, курортите на юг и повечето населени места от Варненска и Добричка области. През лятото трафикът на автомобили покрай Черноморието е много интензивен. Аспаруховият мост се явява славно звено в опазването на инфраструктурата в североизточния регион.

¹ Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда на Република България-2020 г.

Снимка 1: Аспаруховия мост

Належащ е проблемът за изграждане на втори мост, свързващ северната част на град Варна с южната. При напрегната обстановка не винаги се вземат своевременни и правилни решения за справяне със ситуацията. Разрушаването на Аспаруховия мост ще доведе до големи транспортни затруднения в Североизточна България. Нарушаването на комуникациите води до сериозни затруднения.

Удар по основните обекти в Източна България може да се нанесе от няколко места: по море, но за да се изстреля някакво високоточно оръжие трябва войната да е в напреднала фаза. Едва при овладяване на морето около Варненския залив може да навлезе противников кораб и да нанесе удар по целеуказване от друго място. За целта трябва първо да са поразени комуникационните средства и системата за брегово наблюдение. Вторият вариант е по-вероятен- удар от въздуха от самолет. При война, ако не е изправна противовъздушната отбрана (ПВО) противников самолет може да навлезе необезпокояван в националното въздушно пространство. При навлизане може да се реши задачата за поразяване на желаната цел със съвременните системи на борда на самолета. По суша, обикновено пехотата навлиза накрая и едва ли ще се стигне от сухоземна машина да се нанесе удар по критичната инфраструктура. Наша задача е да защитим критичната инфраструктура и уязвимите места, за да не допуснем да се случат необратими последствия. Начините за целта са: поддържане на средствата за защита в изправност и готовност, недопускане на навлизане на противник в териториалното море или въздушното пространство на Република България. Голяма е ролята на опита способния командир за вземане на своевременни и адекватни решения.

На юг положението е подобно: има голямо пристанище в град Бургас, летище в кв. „Сарафово“, Нефтохимически комбинат, курортни селища, летовища, управлението на Гранична полиция, пунктове за базиране на военни и гранични кораби. При разглежданите по-горе случаи и тук основно може да има въздушен удар. Всеки противник би искал да обезвреди военните и

граничните кораби на противника, за да може да му е по-лесно във воденето на войната или военната операция. Нефтохимическият комбинат край Бургас е едно от най-големите предприятия в България. В него се произвеждат следните продукти:

- автомобилно гориво — бензин, дизелово гориво и пропан-бутан;
- гориво за реактивни двигатели — JetA1;
- продукти за асфалтова пътна настилка и строителство— битум;
- гориво за изгаряне в топливни инсталации - котелно гориво;
- гориво за извънпътна техника — газьол;
- суровина за производство на олефини — нискооктанов бензин;
- нефтохимия, полимери и други химични продукти

Снимка 2: Част от бургаското пристанище

Бургаското пристанище е по-голямо от Варненското и през него стокооборотът е по-голям. Малките населени места имат малки пристанища, предназначени предимно за рибарски кораби и лодки.

Ние знаем кои са обектите от значение и трябва да насочим усилията към тяхната защита и опазване. При условие, че противникът има разузнаване означава, че ще е проучил релефа, обстановката, състоянието на силите, силните и слабите ни страни. Изглежда неправдоподобно да бъдем изненадани от внезапно нападение. Една война не започва веднага. Тя е предшествана от учения, маневри, предислоциране на сили, мобилизационни сборове, попълване на запасите от боеприпаси и техника. Всички тези събития през XXI в. не може да останат скрити от разузнаването и медиите. Така че ние ще сме осведомени и от нас зависи как ще защитим територията и населението. Пристанищата са уязвими в случай, че противникови сили бъдат допуснати да се доближат до тях. В случай, че допуснем да се стигне до нанасяне на удар от въздуха ще настъпи верижна реакция от нежелани процеси за хората, промишлеността, транспорта, търговията и природата. При критични ситуации

и усложнена обстановка трябва да се действа бързо и решително. Поддържането на материалната част в изправност може да помогне при промишлена авария, но при въздушно нападение – не. Основната тежест се пада на Противовъздушната отбрана (ПВО) за предотвратяване или поне минимизиране на вероятността за нападение или ограничаване на щетите впоследствие. Не трябва да се пренебрегва вероятността от терористичен акт. Най-често терористичният акт е свързан с политиката на държавата или определена партия/обединение. Опасни и труднопредвидими са действията на паравоенни формирования на своя територия. В случай на извършване на терористичен акт не се знае точно каква ще бъде целта и с какво ще бъде извършен. В България има извършени терористични актове през годините, като най-мощни са този в църквата „Св. Неделя“, на гара Буново, отвлечането на мисис Стоун от дейци на ВМРО и много други. Суверенитетът, сигурността и независимостта на държавата се определя от стабилното и непрекъснато функциониране на нейната инфраструктура. От жизненоважно значение е опазването на стратегическите обекти и обектите от критичната инфраструктура.

Снимка 3: Нанасяне на удар от въздуха по време на Шестдневната война през 1967 г.

Всичко произтича от политическата обстановка и възможността управляващите да разрешат спорните въпроси на масата за преговори. Има едно определение за война на Карл фон Клаузевиц „Продължение на политиката с други средства“. Така че всичко зависи от държавниците ни да не ни вкарат във война, от съюзите, които сключваме и договореностите с конкретните държави. В случая сме страна-членка на Североатлантическия пакт (НАТО) и по смисъла на чл. 5 от устава на НАТО” Ако една страна на алианса бива нападната, това означава, че е нападнат съюзът и всички са длъжни да ѝ се притекат на помощ”. Задействането на чл. 5 става с решение, на което всички държави трябва да са

съгласни. В съвременните условия България едва ли може да бъде вкарана самостоятелно във война, но някой незначителен например граничен инцидент може да „подпали огъня“. Съвременните войни обикновено се водят за овладяване на икономическия пазар, подтикнати от стопански цели. Рядко ще се случи някоя държава да поиска да си възвърне едновременната си територия.

Удари от въздуха са нанасяни при Арабско-израелските войни, операция „Пустинна буря“, през Втората Световна война, при бомбардировките от САЩ и Великобритания над Либия, в Косово, в сегашната война между Русия и Украйна, както и в много други случаи. Ударите от въздуха по важни противникови цели не са отживелица и за в бъдеще ще ги има. При нанасяне на удар често може да възникнат пожари, които да доведат до сериозни затруднения.

Системата за командване и управление на всички нива се поддържа в постоянна готовност за:

- осигуряване на въздушния и морския суверенитет;
- отбраната на сухопътната граница;
- носене на бойно дежурство;
- поддържане на готовност за хуманитарна помощ и спасителни действия на територията и в акваторията на страната и извън нея;
- оказване помощ на населението при природни бедствия, промишлени аварии, катастрофи и опасни замърсявания;
- противодействие на терористични актове;
- защита на обекти от критичната инфраструктура и участие в операции на НАТО и ЕС.¹

В България дейностите по Защита на критичната инфраструктура (ЗКИ), макар и под името „защита на народното стопанство“, се осъществяват от силовите ведомства – МВР, по-конкретно – Държавна сигурност (ДС) и Министерството на отбраната (МО), по-конкретно – Гражданска защита. В рамките на ДС Четвърто управление – „Икономическо“ има за цел контраразузнавателното обезпечаване на народното стопанство. Дейността му е организирана на линейно-обектов принцип и покрива почти всички сектори на народното стопанство - промишленост, енергетика, транспорт и съобщения, кредит и размяна, строителство, селско стопанство и гори. Тя се осъществява от т.нар. офицери по режима и охраната в обектите от народното стопанство, които са служители на Четвърто управление – ДС. В рамките на МО Гражданска отбрана осъществява дейности по организация и защита на населението и народното стопанство (ОЗННС). Основен акцент е планирането на ЗННС в условия на термоядрен конфликт. Именно в този контекст е разработен единственият действащ подзаконов акт, свързан с устойчивостта на критичната инфраструктура на България, са „Инженерно-техническите правила по Гражданска отбрана“ /Приложение № 2, Постановление № 45 на министерския съвет от 1988 г. (необнародвано)/. Радикалните промени в

¹ Доктрина на Въоръжените сили на Република България.

държавното устройство и собствеността в икономиката до голяма степен ликвидират съществуващата система за защита на народното стопанство. Същевременно част от съществувалите ведомствени традиции и понятиен апарат са запазени 17 години след началото на прехода.¹ Главен от елемент националната сигурност е инфраструктурата. Определянето на обекти и категоризирането им в критична инфраструктура ги поставя в особен режим с цел нормалното и непрекъснатото им функциониране при всякакви кризи и бедствия.²

Терминът „критична инфраструктура“ е въведен в българското законодателство едва през 2005 г. с приемането на Закона за управление при кризи. Терминът „инфраструктура“ е въведен през XIX в. от швейцарския военен теоретик Антоан-Анри Жомини, който изтъква стратегическото и оперативното ѝ значение за ръководството на бойните действия. Ключовите елементи на общественоекономическата инфраструктура, които са жизненоважни за националната сигурност и за основното функциониране на индустриалните икономики, се наричат критична инфраструктура. Паралелно с него обаче в българското законодателство се използват още 4 термина, които са близки или дори идентични по значение. Това припокриване на понятия е сериозен недостатък на изграждащата се система за ЗКИ. От юридическа гледна точка е необходимо създаването на единен понятиен апарат, приложим за всички актове, което ще консолидира нормативната база, ще спомогне за преодоляване на противоречията в нея и ще улесни правоприлагането.³ В основният критерий на обществените последици се оценяват последиците за общественото доверие, физическото страдание и нарушаването на ежедневието на живот на населението, включително загубата на основни услуги.⁴

Термин	Дефиниция в законодателството	Юридически акт
Критична инфраструктура	система от съоръжения, услуги и информационни системи, чието спиране, неизправно функциониране или разрушаване би имало сериозно негативно въздействие върху здравето и	Закон за управление при кризи, допълнителна разпоредба § 1 т. 8

¹ Проф. д-н Стефан Хаджитодоров, 01.12.2007 г., „Защита на критичната инфраструктура в националното законодателство на Република България“.

² Тема 4. Критична инфраструктура и участие на формированията от въоръжените сили в оказване на помощ на населението. su-bolyarovo.com.

³ Тема 4. Критична инфраструктура и участие на формированията от въоръжените сили в оказване на помощ на населението. su-bolyarovo.com.

⁴ Седма годишна конференция „Стратегическа инфраструктура 2012“, 29 март 2012 г.;

	безопасността на населението, околната среда, националното стопанство или върху ефективното функциониране на държавното управление	
Потенциално опасен обект; потенциално опасна дейност	потенциално опасен обект е този който поради своите функции, размери или обслужвана зона може при повтарящи се отклонения от нормалната експлоатация или при увреждане и разрушаване да причини големи размери, увреждане на здравето на населението, смърт, материални щети или разстройване на жизнено важни социално - икономически дейности Потенциално опасна дейност е всяка човешка дейност, която при неспазване на технологическите правила за извършването ѝ или поради други причини може да доведе в големи размери увреждане на здравето на населението, смърт, материални щети или разстройване на жизнено важни социално икономически дейности	Закон за управление при кризи, допълнителна разпоредба § 1 т. 6 и т. 7; Закон за защита при бедствия, допълнителна разпоредба § 1 т. 9 и т.10
Стратегически обекти и дейности	Стратегическите обекти и дейности са тези с общонационално значение чието изваждане от строя или нарушаване на нормалният им режим на съществуване и работа би застрашило в изключително висока степен живота, здравето, спокойствието и собствеността на гражданите, както и обществения ред,	Терминът се използва в Закона за МВР, чл.42, ал. 1, в Правилника за прилагане на ЗМВР, чл.45 и чл.46, както и в 2 Списъка, утвърдени с Постановление на МС

националната сигурност и
управлението на страната

Национално стопанство	Няма дефиниция в законодателството	Концепция за защита при природни бедствия и аварии, <i>одобрена от Министерски съвет на 12.01.2006 г.</i>
Техническа инфраструктура	Система от сгради, съоръжения и линейни инженерни мрежи на транспорта, водоснабдяването и канализацията, електроснабдяването, топлоснабдяването, газоснабдяването, далекосъобщенията, хидромелиорациите, третирането на отпадъците и геозащитната дейност	Закон за устройство на територията, допълнителна разпоредба § 31

Таблица 1: Основни понятия в българското законодателство

Стратегическото планиране на защитата на критичната инфраструктура изисква съгласуване и координиране на предприеманите действия във времето и пространството. Състоянието и развитието на стратегическата инфраструктура в нашата страна се обсъжда и се дебатира на експертно ниво на национални форуми, където се представят стратегическите планове, политики, приоритети, програми и проекти. Като пример могат да бъдат посочени: Седма годишна конференция „Стратегическа инфраструктура 2012“, С., 29 март 2012; Шеста годишна конференция „Стратегическа инфраструктура, България 2011, Приоритети 2020“, 29 март 2011 и др. Необходимо е планирането на защитата на критичната инфраструктура да се базира върху определена платформа. Такава се създава с помощта на съответна информация, предимно от нормативен характер – закони, постановления, директиви, правилници, инструкции и други документи.¹

Европейската програма за защита на критичната инфраструктура напълно се вписва в предложените инициативи за развитие. Тя отчита целесъобразността от прилагането на основни принципи на планирането. Такива са субсидиарността, пропорционалността, поверителността, допълнителността и диалогичността. Много важни са също така публичността, прозрачността, съгласуваността, интегрираността, приемствеността,

¹ Теодора Гечкова „Приоритизиране на мерките за защита на националната критична инфраструктура (стратегически акценти)“

реалистичността, солидарността и др. В документа се изтъква необходимостта от „повишаване на способността за защита на критичната инфраструктура в Европа“. В него се подчертава, че следва да се използва общностен подход, като в същото време се вземат под внимание характерните особености на отделните отрасли и подотрасли от националното стопанство. Това се обуславя от факта, че във всеки от тях съществуват експертни познания и специфични практики, които са от съществено значение за подобряване на защитата на дейностите и обектите от секторната инфраструктура. Европейската програма ЕРСІР е насочена към намаляване на уязвимостта на критичната инфраструктура.¹

Снимка 4: Доклад за състоянието на въоръжените сили на Република България, 2015 г.

Стратегическото планиране изисква конвергенция на теоретически и практически аспекти. Европейският план за защита на критичната инфраструктура се фокусира главно върху набелязването на практически инициативи, които се отнасят предимно до:

- готовност и предотвратяване;

Това означава поддържане на постоянна готовност и изграждане на способности за спешно реагиране.

- откриване и предупреждаване;

Обикновено по изградената системи за обмяна на информация и ранно предупреждение.

- ограничаване и възстановяване;

Това означава минимизиране на нанесените вреди и обновяване на инфраструктурата.

Стратегическото планиране на защитата на критичната инфраструктура се свързва с ефективно разпределяне на наличните ресурси за постигане на перспективните цели. Изключително важни са също така плановете за действие при непредвидени ситуации и провеждането на различни

¹ Седма годишна конференция „Стратегическа инфраструктура 2012“, 29 март 2012 г.

учения с помощта на кризисни центрове.¹ Противодействието на въздушните нападения може да се осъществи с изстрелване на лъжливи цели (радиолокационни, топлинни...) с цел отклоняване на оръжието на противника, след като вече е изстреляно.

Операциите за защита на населението от природни бедствия и задачите на определените за това формирования от Въоръжените сили (ВС) на Република България могат да протекат в три етапа.²

- първи етап: При отсъствие на непосредствена заплаха от възникване на бедствие се планират дейността на силите и необходимите средства за участие в потенциални бедствия, аварии и катастрофи и се съгласуват планове за действие с държавните органи, имащи отговорности в процеса на управление на кризисни ситуации по време, място и задачи. Провежда се специализирана подготовка за действия в бедствени ситуации.

- втори етап: При възникване на заплаха от бедствия, аварии или катастрофи се анализира постъпилата информация, прогнозира се възможностите за проявление на криза и се уточняват планове за действие. При необходимост се извършва евакуация на населението от застрашени райони.

- трети етап: При възникване на природни бедствия, промишлени аварии и катастрофи се изпълняват разработените планове за участие в провеждането на неотложни спасителни, ограничителни и аварийновъзстановителни дейности в засегнатите райони.³

„България има насъщна нужда от сърцати юнаци и честолюбиви войници, които не от смърт, а от позор се боят.“

(полк. Борис Дрангов)

Военните формирования участват в предотвратяване на терористични актове, нападения, бедствия, аварии. За противодействие и справяне с терористични заплахи се изготвят планове и разчети. При необходимост се привличат сили от МВР, МО, Министерството на външните работи, Държавна агенция Национална сигурност (ДАНС) и други министерства, дирекции и ведомства. Нивата на заплаха са три, като третото се обявява при много висока степен на заплаха. Информацията при всички възможни заплахи се събира, обработва, проверява, анализира. След това се подготвят групите за действие, съгласно разчетите.⁴ Премахва се към овладяване на ситуацията и справяне с последствията от нанасяне на удар от въздуха. При свършен факт трябва да се ограничат, доколкото е възможно щетите и вредните последици. При терористичен акт може да се нанесе удар и да се изолира част от критичната инфраструктура (някой определен обект). За справяне с терористичен акт може да се привлечат сили от различни министерства или ведомства. За целта се провеждат тренировки и учения по залавяне и обезвреждане на терористи със

¹ Седма годишна конференция „Стратегическа инфраструктура 2012“, 29 март 2012 г.

² Доклад за състоянието на въоръжените сили на Република България, 2015 г.

³ Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България.

⁴ Доклад за състоянието на въоръжените сили на Република България, 2015 г.

специалните части от въоръжените сили.¹ Специалните части към видовете въоръжени сили могат да действат по обезвреждане на плавателен съд или сухопътна машина. При празниците се правят подобни демонстрации от българските еквиваленти на „тюлените“. Защитата на критичната инфраструктура е приоритет на държавата първостепенно. В случай на необходимост може да се привлекат за определено време съюзнически сили. Действията може да бъдат самостоятелни от едно подразделение или съвместни. При съвместните действия има участие на няколко разнородни команди и предварително съгласуване на действията (например екип за овладяване на ситуацията от бързоходна лодка и вертолет, в зависимост от случая и по преценка на командирите/началниците).

Снимка 5: Обезвреждане на кораб с бързоходна лодка тип „Зодиак“ от специалните части

В изпълнение на мисията „Принос към националната сигурност в мирно време“ Българската армия поддържа в готовност модулни формирования за участие в действия в помощ на населението за предотвратяване и преодоляване на последствията от природни бедствия, аварии и екологични катастрофи, за неутрализиране на невзривени боеприпаси, за спасителни и евакуационни дейности, както и за оказване на хуманитарна и спешна медицинска помощ.² Има си изградена процедура по задействане на частите от военните формирования за оказване на помощ на населението при терористичен акт, повишена заплаха, откриване на невзривен боеприпас, справяне с промишлена авария. При нанасяне на удар от въздуха, откъдето вероятността е най-голяма се повишава бойната готовност на ПВО системите, зенитните огневи средства

¹ Закон за противодействие на тероризма.

² Бяла книга за отбраната и въоръжените сили – 2010 г.

(ЗОС) и се води дневник за събитията. Всичко старателно се документира. Целта на извършваните мероприятия е оказване на навременна и ефективна помощ на населението и изпълнителната власт при възникване на бедствени ситуации на територията на Република България в следствие на земетресения, наводнения, радиационни аварии, трансгранично радиационно замърсяване, промишлени аварии, масови горски и полски пожари и тежки зимни условия. В случай на усложнение на обстановката се сформира Национален оперативен щаб, който действа, докато премине опасността и с изпълнени поставените му задачи.¹ Желаният резултат е пълно овладяване на положението и недопускане на разрастване и още жертви. При действията Националният оперативен щаб се ръководи от „Международна конвенция за борба с бомбения тероризъм“. При нападение над съседни на нас страни или гражданска война, установяване на диктаторски тираничен режим се очаква да се увеличи миграционния натиск. Нестихващите конфликти в Близкия изток създават предпоставки за навлизане на емигранти към България. Възможни са и други усложнения и затруднения, често непредвидими за нас.

Заключение: Не трябва изобщо да се подценява вероятността от нанасяне на удар от въздуха по набелязани обекти от критичната инфраструктура на Република България. Ние трябва да сме в готовност за противодействие. В сегашните условия и нивото на развитие не техниката става все по-трудно да се предвидят противниковите действия. Заплахи за сигурността на страната винаги е имало и ще продължава да има. В света сега се води една война между Русия и Украйна и още няколко локални конфликти. Не се знае откъде може локалната война да прерастне в по-глобална между противоборстващите военно-политически блокове. България като страна-членка на Северноатлантическия съюз (НАТО) си има своите съюзни задължения, от които не може да избяга.

PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE IN EASTERN BULGARIA FROM AIR STRIKES

Abstract. Eastern Bulgaria has three administrative areas and two main strategic assets: the chemical plants in Devnya and the petrochemical plant in Burgas. Other than these, potential targets of attack can be the following: the ports and airports of Varna and Burgas, the Asparuhovo Bridge, the Naval Academy, the Bulgarian Navy Headquarters, and the port office. In such cases, we have to take measures to safeguard the unaffected infrastructure. The Plants in Devnya and Burgas are big industrial assets of great significance to the nation's economy. They are not protected from strikes during the war. Also, the water sources and reservoirs also have to be protected. Along the coastline, there are many resorts and camping sites where people from the country and abroad gather during the summer. Nowadays, it is also

¹ Закон за противодействие на тероризма.

important to protect communications and the transport link infrastructures so that the economy of Bulgaria can operate normally.

Keywords: critical infrastructure; strike; weapon; damage.

JEL: H56

Ivan Popov

Military formation 54830-Varna

Varna, Bulgaria

E-mail: popovii@abv.bg